

ՄԻՈՆ, ՀԱՅ ԱՄՍԱԳԻՐ

Գ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1929 — ՅՈՒԼԻՍ

ԹԻԻ — 7

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԳԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱՔԵՐԵԱԼ ԽՆՊԻՐՆԵՐ

Ը.

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՊԱՇՏՈՆԻՈՒԹԻՒՆԸ

3.— ՈՒՍՈՒՄ

Աւելորդ աշխատանք մըն է բացարեւել ուսման կարևորութիւնն ու պէտքը որեւէ մարդու համար, և մանաւանդ անոնց համար որ կոչուած են հանրային ծառայութեան և պատասխանատուութիւններ են ստանձնած: Հոգեւոր պաշտօնէին համար ծառայութեան և պատասխանատուութեան դադափարէն ալ վեր բան մը կայ, զոր նախ ինքն պիտի հասկնայ և յետոյ պիտի հասկըցնէ զայն ուրիշներուն. — ճշմարիտ կրօնքի գիտութիւնն է այդ բանը:

Եթէ անհրաժեշտ պայման մըն է որ հոգեւոր պաշտօնեան ամէնէն յառաջ պիտի ըլլայ կոչում և նկարագիր ունեցող մարդ մը, այսպիսի մարդ մը եթէ չունենայ պահանջուած մտաւոր պատրաստութիւնը և զիտութիւնը, չի կրնար ծառայել օգտակարապէս: Վասն զի աւետարանական սկզբունքով, հոգեւոր պաշտօնը անձնական փառք և գիրք ապահովելու պաշտօն մը չէ, այլ պաշտօն մըն է ուրիշներուն ծառայելու (ՄՏՔ, Ի. 28. ՄԷԼ. Ժ. 45), ուրիշները լուսաւորելու իրենց անձնական լոյսով, որպէս զի անոնք տեսնեն պաշտօնեային բարի գործերը և փառաւորեն երկնաւոր հայրը որ երկինքն է (ՄՏՔ, Ե. 16):

Հին ըմբռնումով, մասնակի պատրաստութիւններ և յարմարութիւններ բաւական կը համարուէին մանաւանդ քահանայութեան թեկնածուներուն համար, զոր օրինակ, եկեղեցւոյ մէջ կարգացմունքը գոհացուցիչ կերպով կատարելու կարողութիւնը, շարականներ երգելու յարմարութիւնը, և այլն, որոնք, անուրանալի է, մեր եկեղեցւոյ ծիսական և արարողական սարքաւածին զբաղի մասերն են և պէտք է որ գործադրուին անթերի արտայայտութեամբ: Բայց ասիկա շատ քիչ բան մըն է հոգեւոր պաշտօնէի բուն պարտականութեան քով: Վասն զի հոգեւորականին բուն գործն է ուսուցումը, և յայտնի է թէ ո՞վ որ չէ ուսած, չի կրնար ուսուցանել:

Այսօրուան ըմբռնումով և եկեղեցւոյ բարեկարգութեան տեսակէտէն, հո-

140-38
72-6

գեոր պաշտօնեան պէտք է ըլլայ ուսեալ անձ մը: — Ի՞նչ է ուրեմն ուսեալ անձ մը ըլլալու սահմանը եկեղեցականի համար:

Շատ յայտնի է այս հարցումին պատասխանը: Մեր դարուն պահանջն է որ ունէ երկրին քաղաքացիները պէտք է տեսած ըլլան խնամուած նախակրթութիւն մը: Դրեւ կարգաւ գիտնալ, հիմնական ծանօթութիւններ ունենալ ուսմանց այլեայլ գործնական ճիւղերուն վրայ, նոյն իսկ մէկ երկու լեզու գիտնալ կամ խօսիլ, անհրաժեշտ հարկ մը եղած է այսօր կեանքի պայքարին մէջ յաջողելու համար: Այս է պատճառը որ բարձր քաղաքակրթութեամբ յառաջացած երկիրներու մէջ նախակրթութիւնը հարկեցուցիչ է, դպրոցներ կառավարութեան ձեռքն են, և զոր օրինակ, Ամերիկայի մէջ մինչև բարձրագոյն վարժարան ձրի է ուսումը, այսինքն կառավարութեան հաշուին, իսկ գոլէճական և համալսարանական ուսումներու համար քաղաքացիներ դրամ կը վճարեն. որովհետեւ այդ ուսումներ այլեւ մասնագիտական են իրենց պէտքով ու արժէքով, և իւրաքանչիւր քաղաքացի, ինքն կ'ընտրէ իր մասնագիտութիւնը՝ համաձայն իր միտումներուն՝ և կը վճարէ պահանջուած ծախքը այդ մասնագիտութիւնը ձեռք բերելու համար:

Մեր դարը մասնագիտութեան դար է: Միայն ընդհանուր ծանօթութիւններ բաւական չեն ունէ պաշտօնի և ասպարէզի մարդը պատրաստելու համար: Անկէ աւելի բան մը պէտք է, այսինքն տիրական պատրաստութիւն մը:

Եթէ այսօր ճարտարարուեստի այլեայլ ճիւղերը կը պահանջեն լաւ պատրաստուած մասնագէտներ, եթէ ազատ արուեստներու մէջ ալ մասնագէտն է որ կը փնտռուի իբրեւ անհրաժեշտութիւն, ինչպէս ուսուցիչ, բժիշկ, փաստաբան, հոգեոր պաշտօնեան ալ պէտք է պատրաստուի մասնագիտօրէն:

Ի հարկէ, ուսում, պատրաստութիւն չսի սահման չունին՝ սկզբունքով է կարելի է ամէն օր ուսանիլ, ամէն օր նոր բան մը աւելցնել ծանօթութեան և հմտութեան պաշարին վրայ. ասիկա այլեւ կախուած է նոյն ինքն ուսումնասիրող մարդուն պայմաններէն. բայց չափանիշ (standard) մը կայ ամէն գործի և պատրաստութեան մէջ, որուն պէտք է հասնի ունէ պաշտօնի և ասպարէզի մարդը, եթէ կ'ուզէ օգտակար ըլլալ թէ՛ իր գործին և թէ՛ իր անձին:

Հայ եկեղեցականութեան համար այդ չափանիշը պէտք է ըլլայ միջակէն վեր. և ո՛չ թէ միջակ կամ միջակէն վար պատրաստութիւն մը: Ուրիշ խօսքով, նոյն իսկ ժողովուրդի մտաւորական մակարդակէն վեր մտքի պատրաստութիւն մը, և աւելի ըլլալով՝ կրօնական մասնագիտութիւն մը: Այսօր հայ ժողովուրդին մտաւորականութիւնը, այսպէս ըսենք, շատ քիչ կը հետաքրքրուի կրօնքով, իսկ Հայաստանեայց եկեղեցիին մէջ միայն ազգային բան մը կը տեսնէ ան, և ատոր համար է որ կ'անցնի իր Մայրենի եկեղեցոյ քովէն: Ունինք նաև անտարբերներ և թերեւ իրենց իսկ կարծիքով անկրօն կամ առնատուածներ. և ասոնց հակառակ, նաև շատեր որ կ'ուզեն սովորական կրօնասիրութենէն վեր բարձրանալ, կրօնական ճշմարտութիւններու գիտութեան և փիլիսոփայութեան մօտենալ, և այլն. արդ՝ այսպիսի ժողովուրդի մը բոլոր խաւերը գիտող և հասկըցող եկեղեցականութեան մը պէտք ունի Հայց. եկեղեցին, որպէս զի կարենայ իր առաջնորդի դերը կատարել հոգեոր կեանքի մէջ:

Հայ եկեղեցականի համար բաւական չէ միջնակարգ կրթութիւն մը. այլ անոր վրայ մասնագիտական դասընթացք մը, ամէնէն քիչը երեքէն չորս տարի, զոր օրինակ երբեմն մեր Արմաշի Դպրեմանքին կամ այսօրուան մեր Երուսաղէմի Լեւոնայանին ծրագրով և գործնական վարժութեամբ:

Մեր կարծիքով, հոգևոր պաշտօնեայի պատրաստութիւնը այնպիսի կենսական խնդիր մըն է, որուն շուրջ չի կրնար երկու տարբեր կարծիք յայտնուիլ: Ինչպէս որ բժիշկ մը իր արուեստը և դիտութիւնը գործադրելու համար պէտք է վկայական մը ունենայ իր ձեռքը, հաւաստիւմ եւ անխոնջ աւելանքեան իրաւունքով ձեռք բերուած վկայական մը, նոյնպէս հոգևոր պաշտօնի թեկնածու մը պէտք է իր ձեռքին մէջ ունենայ նոյն պայմաններու մէջ ստացուած վկայական մը, իր մտաւոր պատրաստութեան համար:

Այսպիսի պատրաստութիւն մը, միանալով կոչումի և նկարագրի հետ, կ'ապահովէ հոգևոր պաշտօնէին համար յառաջդիմական ծառայութիւն մը. այսինքն՝ կոչում, նկարագիր և պահանջուած ուսումը ունեցող պաշտօնեայ մը՝ շարունակ զարգանալու և նորոգուելու միճակ մը կ'ունենայ: Ան չի բաւականանար դպրոցին մէջ իր լրացումը և ուսածով, այլ միշտ կ'ուսանի, միշտ կ'ուսումնասիրէ և կը պահէ իր առաջնորդի գիրքը իր ժողովուրդին մէջ: Հասարակ ժողովուրդը իրմով կը լուսաւորուի, կ'ուսանի, և հետզհետէ կը բարձրանայ սովորական մակարդակէն վեր. իսկ ուսեալ կամ մտաւորական դասակարգը ինքնին կը հրապուրուի իր կոչումի, նկարագրի և ուսումի տէր գիտուն հովուին խօսքերէն և կեանքէն, և կ'աթիւղուի խորհիլ քրիստոնէական կրօնքի խորհուրդներուն և ճշմարտութիւններուն վրայ և կը շահուի կրօնքի դատին:

Դիտուած է որ ինքզինքնին մտաւորական, լուսաւորեալ, և այլն ստորոգելիներով ճոխացնող անտարբերներ, անկրօնութիւն ծախողներ, բնդհանրապէս զոհերն են ցաւալի տղիտութեան մը, որոնք պիտի թօթափէին զիրենք թմրեցնող յաւակնութիւններու ավիւնիւն տղեցութիւնը, եթէ հնչէր անոնց ականջին պատրաստուած հոգևորականին ձայնը:

Կրօնքին ճշմարտութիւնները համոզուած, հաւատացեալ ու զիտուն ուսուցիչներու կենդանի խօսքերովը կրնան թափանցել անտարբեր և թմրած հոգիներուն մէջ: Արուեստական միջոցներով կարելի չէ կրթել ժողովուրդը և հետաքրքրել անտարբերները:

Եթէ կոչումը առաքելական ողի՝ կուտայ հոգևորականին և կը գօտեպնդէ զայն արիութեամբ, եթէ նկարագիրը յարատեւութեան ջիղը կը զօրացնէ հոգևորականին ներսը, ուսումն ալ անառիկ կ'ընէ անոր տրամաբանութեան ամբողջը, ծանօթութիւններու և հմտութեան ճոխ մթերքով մը և գիտելու ու դատելու սուր կարողութեան մը հմայքով:

Աւետարանին դատը այսօր կարծես այն միճակին մէջ է ինչպէս որ էր Պօղոս Առաքեալի ժամանակ, երբ ան կը գրէր Կորնթացիներուն՝ ցոյց տալով իր անկեղծ հաւատքը և եռանդը Աւետարանի քարոզութեան, առանց վարանելու հեթանոս իմաստութեան, հեթանոս կրօնքի և սովորոյթներու և հեթանոս միջավայրի մը դժուարութիւններուն առջև: Իր խօսքերը ամփոփենք՝ պատշաճեցնելով մեր նիւթին և նպատակին:

— Մենք ազատ ենք Աստուծոյ հոգիով. մենք այդ ոգիով կը նորոգուինք միշտ: Այս պաշտօնը ատոր համար առինք և չենք ձանձրանար քարոզելէ: Մենք դադանի բան մը չունինք. մեր Աւետարանը չէ ծածկուած, եթէ ծածկուած է ան կորսուածներուն մէջ. վասն զի սատանան կուրցուց անհաւատներուն աչքը, որ չտեսնեն Քրիստոսի փառաւոր Աւետարանին լոյսը: Ինքզինքնիս չենք քարոզեր մենք, այլ կը քարոզենք Տէր Յիսուս-Քրիստոսը: Այս լոյսը մենք Աստուծմէ առինք. ասիկա դանձ մըն է մեզի այս հոգէ կերտուած մարմինին մէջ, և ասոր զօրութիւնը Աստուծմէ է և ոչ թէ մեզմէ: Ասոր ալ ապացոյցը սա է որ ամէն բանի մէջ նեղուած ենք՝ բայց չենք նուաղած, կարօտութիւններու մէջ ենք՝ բայց չենք տարակուսած, հալածուած ենք՝ բայց չենք լքուած, չարչարուած ենք՝ բայց չենք մեռած: Ամէն ատեն Յիսուսի մահը կը կրենք մեր մարմիններուն մէջ, որպէս զի Յիսուսի կեանքը յայտնուի հոն. վասն զի մենք որ ողջ ենք, բայց մահուան կը մատնուինք միշտ Յիսուսի համար: Ուրեմն մահը կը կրանայ մեր ներքը, իսկ կեանքը ձեր ներքը: Ինչպէս որ գրուած է Սաղմոսի մէջ (ձժԻ, 1), հաւատացի և անոր համար խօսեցայ. մենք ալ կը խօսինք, որովհետեւ կը հաւատանք (Բ. Կրնք. Գ. Դ.):

Այս է պատկերը կոչումի, նկարագրի և ուսումի տէր եկեղեցականին՝ առաքելական ոգիով ու ոճով:

Ուսումը ա՛յս գիտութիւնը և ա՛յս քաջութիւնը պիտի տայ կոչում և նըկարագրի ունեցող եկեղեցականին Հայց. եկեղեցւոյ մէջ: Թէ՛ եկեղեցւոյ և թէ՛ պաշտօնէի բարեկարգութեան առաջին և գլխաւոր պայմանն է պատրաստուած եկեղեցականութիւնը. իսկ պատրաստութեան համար պէտք է ընդունիլ որ անհրաժեշտութիւն մըն է մասնագիտական ուսումը:

Հոս խնդիր չի կրնար ըլլալ թէ ո՞ր կամ ո՞ր դպրոցներու մէջ պիտի արուի մասնագիտական ուսումը հոգեւոր պաշտօնի թեկնածուներուն: Ասիկա զուտ անտեսագիտական խնդիր մըն է այլեւս, որ կապ չունի ուսեալ եկեղեցական պատրաստելու սկզբունքին հետ: Միւս կողմէն ծանօթ է մեր դպրոցներուն վիճակը: Եկեղեցական պատրաստելու համար առայժմ Երուսաղէմէն զատ տեղ չունինք իբրեւ հայկական հաստատութիւն: Այսուամենայնիւ դեռ հնարաւորութիւն կայ աւելին ընելու. կամք ալ կայ, եթէ գրամական ապահովութիւններ ստեղծուին: Չենք ուզեր մտնել աւելի բացատրութիւններու այս մասին: Տարբեր կէտ մըն է ատիկա, որ դուրս կը մնայ այս ուսումնասիրութեան ծրագրէն: